

ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЗАСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ «СМЕРТЬ» У ТВОРІ ДЖОДЖО МОЙЄС «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ»

У статті проаналізовано особливості функціонування евфемізмів у сучасній англійській мові. Досліджено причини виникнення та історичний розвиток явища евфемії. Вивчено основні способи утворення евфемізмів та проаналізовано їх роль в лексико-семантичній системі сучасної англійської мови. Визначено місце евфемізмів у сфері лінгвокультурологічних досліджень.

Наведено конкретні приклади вживання евфемістичних конструкцій, що використовуються для вербалізації лінгвокультурного концепту «смерть» у творі сучасної британської письменниці Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою». На базі роману проаналізовано роль евфемізмів як контекстуальних синонімів прямих номінацій у художньому тексті. Проаналізовано ситуації, у яких Джорджо Мойєс використовує евфемістичні конструкції для вербалізації концепту «смерть». Виведено перелік лексем, які письменниця вводить у досліджувані евфемістичні конструкції. Проаналізовано тему смерті, особливості досліджуваного лінгвокультурного концепту та висвітлення проблеми добровільного відходу з життя в романі Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

Визначено перспективи здійснення подальшого концептуального аналізу творів зарубіжних письменників з метою глибшого вивчення ролі евфемізмів у процесі вербалізації інших лінгвокультурних концептів.

Ключові слова: лінгвокультурологія, евфемізми, евфемістичні конструкції, лексико-семантична система мови, концепт «смерть», лексема.

Постановка наукової проблеми та її значення. В 90-х роках ХХ століття на основі ідеї про тісний зв'язок мови і культури, що розвиваються завдяки взаємовпливу, у лінгвістиці виокремився новий напрям синтезуючого типу – лінгвокультурологія. Термін «лінгвокультурологія» вперше ввели в науку представники фразеологічної школи, на чолі якої була В. М. Телія. Визнання доцільності наукової ідентифікації нового лінгвістичного напрямку дало поштовх дослідженням феноменів культури і мови, ментальності як одиниць мовної картини світу.

Завдяки розвитку лінгвокультурології було досліджено велику кількість культурно маркованих мовних одиниць, серед яких фразеологізми і паремії стали найбільш вивченими [11]. Явище евфемії, є порівняно мало дослідженим, оскільки багато питань і досі залишаються контроверсійними: дефініція самого терміна «евфемізм», критерії точної класифікації цих мовних одиниць, особливості вербалізації лінгвокультурних концептів за допомогою евфемізмів.

Аналіз будь-якого лінгвокультурного концепту дозволяє осмислити його значимість у когнітивному просторі та роль у культурному розвитку суспільства. У романі сучасної британської письменниці Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» особливе місце займає концепт «смерть», що його автор вербалізує, використовуючи евфемізми, глибинне розуміння яких забезпечує краще осмислення основної ідеї твору.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Дослідження лінгвокультурного концепту базувалося на положеннях когнітивної семантики та лінгвокультурології, серед яких принцип єдності та взаємовпливу мови, мислення, свідомості та культури (Н. Д. Арутюнова [2], А. Вежицька [3], Г. В. Єлізарова [5], В. М. Телія [11], Р. Якобсон [12] та ін.), ідея існування понятійного, образного та ціннісного складників в основі культурного концепту (С. Г. Воркачев [4], В. І. Карасик [6]).

Попередньо явище евфемії отримало наукове обґрунтування у працях Л. В. Артюшкіної [1], А. М. Кацева [7] та Р. Голдера [13]. Концепт «смерть» у мовознавстві досліджували зарубіжні лінгвісти Й. Л. Вайсгербером та У. Л. Чейфом.

Метою статті є дослідження мовних засобів евфемізації лінгвокультурного концепту «смерть» (на матеріалі твору Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»). Основними **завданнями** роботи є:

- аналіз причин виникнення та особливостей історичного розвитку явища евфемії;

- вивчення основних способів утворення евфемізмів;
- виявлення та аналіз евфемізмів на позначення смерті у творі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»;
- аналіз концепту «смерть» у контексті світової культури;
- вивчення особливостей авторських евфемістичних висловлювань у творі Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою»;
- визначення ролі евфемізмів у літературі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Культура кожного народу глибоко відображена в його мові. Це твердження є беззаперечним, тому що різноманітні приклади такого зв'язку можна простежити на всіх рівнях мовної структури. Найбільш помітний вплив культури на мову в лексиці, адже слова, що перебувають у безпосередній залежності від позамовної дійсності, швидко реагують на будь-які зміни в суспільстві. Таким чином з'являються нові слова, вилучаються деякі сталі вирази з активного вжитку або зникають взагалі. Динамічний розвиток мови безперервний, тому для більш точної класифікації одиниць словникового складу мови лексику поділяють на активну і пасивну [2].

У 90-х рр. XX століття під впливом різноманітних екстралінгвістичних факторів (політичних і соціальних перетворень та розвитку ЗМІ) виникла необхідність у щоденній заміні лексики обмеженого вжитку словами, які б пом'якшували форму вираження висловлюваної думки. Так зросла потреба у використанні евфемізмів [7].

Евфемізми (гр. Euphemismos; eu – «добре» та rhemi – «говорити») – це стилістично й емоційно нейтральні слова чи описові вирази, які використовуються для заміни непристойних, недоцільних, з неприємним емоційним забарвленням слів [10, с. 453]. Вживання евфемізмів є невід'ємною частиною спілкування, адже такі словесні заміники дозволяють мовцеві уникнути небажаних конфліктів з реципієнтом і забезпечать взаєморозуміння між членами комунікативного акту.

Явище евфемії бере свої витoki ще з часів виникнення ускладнених релігійних форм та відмови від тотемізму. Віра починала певним чином обмежувати людей у висловлюванні, наприклад, не було дозволено вимовляти божественне ім'я. Ці умови змушували замінювати небезпечний компонент у прокльонах та закляттях або частково перефразувати їх. У такий спосіб люди і далі виражали свої справжні емоції, але не порушували релігійних заборон. Евфемія також була частково дотичною й до емотивності, тому що вживання стилістично нейтральних субститутів знижувало рівень інтенсивності вираження емоцій [1].

У ході історичного розвитку деякі евфемізми втрачали свою актуальність, переходили в розряд прямих найменувань і потребували нової заміни [8, с. 189 – 199]. Саме тому А. М. Кацев виділяє такі категорії евфемізмів:

- стерті евфемізми (субститути, які практично втратили свою нейтралізуючу функцію, але їх продовжують використовувати як данину традиціям, наприклад, імена міфологічних істот і божеств);
- дійсні евфемізми (слова або вирази, що зберігають свою актуальність на сучасному історичному етапі);
- дійсні евфемізми зі стилістичним забарвленням (фрази, пов'язані з іронією та гумором) [7, с. 190].

Евфемістичний вокабуляр постійно збагачується новими лексемами. Це відбувається завдяки семантичним, словотвірним, фонетичним процесам та іншомовним запозиченням.

Внаслідок семантичних процесів нові субститути створюються завдяки переосмисленню значень уже існуючих у мові понять. Так евфемічне значення слова починають використовувати як лексико-семантичний варіант неевфемічного, тобто поряд із прямим значенням одиниці функціонує й переносне, часто стилістично марковане [9, с. 43]. До головних семантичних процесів, що спричиняють утворення евфемізмів, відносять фразеологізацію, генералізацію, метафоризацію, іронію, метонімізацію та гіпербалізацію.

Словотворення є також важливим джерелом поповнення евфемістичного вокабуляру. Результатом таких мовних процесів є виникнення вторинних (похідних) слів, які зберігають структурно-семантичні зв'язки і часто відіграють роль евфемізмів. Такі субститути утворюються внаслідок словоскладання, аббревіації, морфемної заміни, ономації та зрощення [2].

Досить часто виникненню евфемізмів сприяють фонетичні процеси, оскільки в результаті фонемної заміни, графічного пропуску чи редуплікації графічна та звукова форма слова може модифікуватися або змінитися повністю [15, с. 133].

Словниковий склад мови постійно збагачується завдяки запозиченню іншомовних лексем. Саме тому для субституції слів-«табу» часто використовують «нерідні» слова, які поступово входять у лексико-семантичну систему певної мови [5]. Наприклад, в англійській мові значна частина прямих номінацій англо-саксонського походження, а запозичення з грецької, латинської, французької та інших мов виконують функцію евфемізмів. Такі слова успішно нейтралізують суть неприємних явищ, тому що семантичну наповненість запозичень зрозуміти складніше порівняно з їх лексичними відповідниками у рідній мові.

Іноді письменники, прагнучи уникнути лексем з негативною чи небажаною семантикою, використовують замітники, пов'язані зі словами-«табу» лише формально. Цей зв'язок можна виявити тільки в певному контексті, що глибше розкриває суть конкретного явища. Саме тому евфемізми класифікують як контекстуальні синоніми, що виконують свою нейтралізуючу функцію, відволікаючи увагу від неприємного, недоцільного поняття [7].

Використання евфемізмів робить наше мовлення багатогранним та сприяє кращому висвітленню теми, що є суперечливою. Неправильне змалювання тематичних особливостей може спричинити певні конфлікти на соціально-історичному, лінгвокультурному тлі. Саме тому евфемізми стали зручним способом вербалізації суперечливих, подекуди неприємних, недоцільних понять у літературі.

Яскравим прикладом такого твору є роман сучасної британської письменниці та журналістки Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою». У своєму творі авторка піднімає питання еутаназії, об'єктивною причиною розгляду якого є проблема життя і смерті, точніше гідного життя і гідної смерті, яка завжди викликала дискусії серед науковців і пересічних громадян у різних країнах світу. Щоб уникнути можливих конфліктів, письменниця використовує евфемізми, що дозволяють нейтрально описати суперечливу проблему.

«До зустрічі з тобою» – це незвичайна розповідь про кохання між чоловіком і жінкою. Проте у творах, де, окрім стосунків між героями, висвітлюється й інша, діаметрально протилежна тема, почуття відходять на задній план. Неочікувана зустріч коханої людини, взаємність у стосунках та можливість забезпечити гідне матеріальне становище не стали запорукою сімейного щастя. Фізична обмеженість, безвихідь та нездійсненна мрія про життя «за попереднім сценарієм» стали тими перешкодами, які не дозволили головному героєві насолоджуватися кожною миттю. Його прекрасне життя в один момент перетворилося на існування.

Успішний, молодий заможний чоловік Вільям Трейнер несподівано став прикутим до інвалідного візка через те, що його збив мотоцикл. Він може робити ледь помітні рухи однією рукою. Усі інші кінцівки чоловіка паралізовані. Вільям приречений провести все своє подальше життя в інвалідному візку і лікарі не давали жодної надії на одужання. Одного разу мати Віла вирішила взяти на роботу нову доглядальницю для сина. І хоча Вільям спочатку не дуже приязно ставиться до дівчини, Луїза Кларк поступово здобуває його симпатію. Проте юнак уже вирішив свою долю – він планує здійснити асистоване самогубство у Швейцарії. Попри всі намагання Луїзи змусити Вільяма знову відчувати «смак» життя, еутаназія залишається єдиним розв'язання проблеми для Віла. Він прагне померти, щоб знову стати вільним.

Питання життя та смерті є одним із основних у діалогах між героями. Вільям і сам часто думає на цю тему. Концепт «смерть» стає основою багатьох евфемізованих конструкцій, які Джорджо Мойєс майстерно використовує для змалювання небажаної, неприємної, але провідної теми роману. За допомогою евфемізмів письменниця прагне виконати нейтральний аналіз проблеми, щоб читач самостійно вирішив, хто з головних героїв мав рацію та чи правильне рішення прийняв Віл. Так у лінгвокультурній свідомості представників сучасної британської культури концепт «смерть» отримує одночасно позитивну й негативну оцінки.

Джорджо Мойєс постійно нагадує читачам про бажання Віла померти. Проте письменниця не завжди використовує дієслово *to die*, щоб пояснити наміри юнака. Іноді вона робить це опосередковано, згадуючи про смерть як про *voluntary/clear/settled/stated/informed wish, intention*.

Вільям прагнув закінчити своє життя в Швейцарії, тому назва цієї держави неодноразово використовується в евфемістичних конструкціях: *trip to Switzerland* [14, р. 310]; *to go to Switzerland* [14, р. 301]). Асистоване самогубство мало відбутися в клініці Dignitas, тому авторка, натякаючи на евтаназію, часто робить посилання на цю швейцарську організацію: *to shove off to Dignitas* [14, р. 301]; *to go to Dignitas* [14, р. 239]; *to take himself off to Dignitas* [14, р. 249].

У деяких репліках одразу стає зрозумілим той факт, що героям і самим складно обговорювати таку болючу тему. Використання евфемізмів у цьому контексті дозволяє завуальовано висловити своє різко негативне ставлення до вибору Вільяма: *if this is what I think it is* [14, р. 300]; *to get involved in God knows what* [14, р. 300]; *to go through with it* [14, р. 301].

Віл і сам розуміє, що тема смерті є надзвичайно неприємною для його батьків та Луїзи і що вони протягом шести місяців намагатимуться якимось вплинути на наміри дорогої їм людини. Проте хлопець не намагається здобути їхнього схвалення, він прагне лише розуміння. Рішення померти було єдиним «кроком» за останні декілька років, яке Вільям міг прийняти і здійснити самотужки, без допомоги інших. Саме тому в розмовах про своє майбутнє Віл ніби готує рідних до усвідомлення того, що його життя незабаром закінчиться. Репліки хлопця теж часто містять евфемізми: *to lose a great breath* [14, р. 309]; *to end it in a manner I see it* [14, р. 99]; *give me the end I'm hoping for* [14, р. 280]; *to accept my choice* [14, р. 307].

Проте концепт «смерть» у романі вербалізується не тільки за допомогою евфемізмів, пов'язаних з темою евтаназії лише контекстуально. Джордж Мойєс часто використовує евфемістичні конструкції, що містять лексеми прямої номінації *to kill*, *to die* та *to end*, які семантично близькі до теми смерті: *to help a man kill himself* [14, р. 300]; *to kill himself* [14, р. 94]; *to help a man to die* [14, р.301]; *to let him kill himself* [14, р. 294]; *to help kill my son* [14, р. 96]; *to help someone end his life* [14,р. 301]; *to end his life prematurely* [14, р. 310].

Проте асистоване самогубство Вільяма тяжко сприйняти не лише героям твору, а й самим читачам, адже звикнути до думки, що хлопець в один момент пішов із життя за власним бажанням, є досить складно. Роман «До зустрічі з тобою» отримав багато несхвальних відгуків через те, що авторка дозволила головному героєві припинити свою боротьбу за життя, а не змусила його і далі протистояти труднощам з надією хоч на найменше покращення стану здоров'я. Такий шквал критики можна пояснити тим, що концепт «смерті» неоднаково сприймається в різних культурах. Саме тому в літературі висвітлення цієї теми за допомогою евфемізмів є єдиним правильним рішенням.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, явище евфемії є вагомим і досить різноаспектним, адже використання лексики такого типу підносить суспільство на вищий культурно-мовний рівень. Вживання евфемізмів у літературі – надзвичайно важливий засіб вербалізації контрверсійних тем, які можуть викликати конфлікти на соціально-історичному, лінгвокультурному тлі. Ці субститути дозволяють письменникові дати нейтральну оцінку суперечливій проблемі. Читач, таким чином, має змогу самостійно вирішити, з якою ідеєю, висловленою у творі, він погоджується, а яку відкидає. У романі Джордж Мойєс «До зустрічі з тобою» евфемізми відіграють надзвичайно велику роль, адже, послуговуючись цими мовними одиницями, авторка вербалізує лінгвокультурний концепт «смерть», що неоднаково сприймається в різних країнах світу.

Здійснення концептуального аналізу творів інших зарубіжних письменників дасть можливість глибше вивчити використання евфемізмів у літературі та особливості вербалізації суперечливих понять за допомогою цих лінгвістичних субститутів. Таке дослідження дозволить краще пізнати мову і її зв'язок з мисленням та культурою, простежити особливості лексичної системи мов світу.

Джерела та література

1. Артюшкіна Л. В. Семантический аспект эвфемистической лексики в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук / Л. В. Артюшкіна. – М., 2001. – 135 с.
2. Арутюнова Н. Д. Мова і світ людини / Н. Д. Арутюнова. – 2-е вид., испр. – М. : Мови російської культури, 1999. – I – XV, 896 с.
3. Вежбицкая А. Мова. Культура. Пізнання / А. Вежбицкая. – М., 1997. – 416 с.

4. Воркачев С. Г. Лінгвокультурології, мовна особистість, концепт: становлення антропоцентричної парадигми в мовознавстві / С. Г. Воркачев // Філологічні науки. – 2001. – № 1. – С. 64–72.
5. Єлізарова Г. В. Культурологічна лінгвістика: досвід дослідження поняття у методичних цілях / Г. В. Єлізарова. – СПб: Вид-во Бельведер, 2000. – С. 39–70.
6. Карасик В. І. Лінгвокультурний концепт як одиниця дослідження / В. І. Карасик, Г. Г. Слишкін / Методологічні проблеми когнітивної лінгвістики: наукове видання / за ред. І. А. Стерніна. – Воронежський державний університет, 2001. – С. 75–79.
7. Кацев А. М. Эвфемизмы в современном английском языке: опыт социолингвистического описания / А. М. Кацев: дис. ... канд. филол. наук. – Л., 1977. – 190 с.
8. Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание. – М., 1977. – С. 189–199.
9. Левицкий В. В. Экспериментальные методы в семасиологии / В. В. Левицкий, И. А. Стернин. – Воронеж: Изд-во Вор. ун-та, 1989. – 192 с.
10. Словник української мови: в 11 томах. – Том 2. – 1971. – 453 с.
11. Телія В. М. Російська фразеологія. Семантичні, прагматичні та лінгвокультурологічні аспекти / В. М. Телія. – М.: Школа «Мови російської культури», 1996. – 288 с.
12. Якобсон Р. Лінгвістика і поетика / Структуралізм: «за» і «проти». – М., 1975. – С. 193–230.
13. Holder R. W. How Not To Say What You Mean: A Dictionary of Euphemisms / R. W. Holder. – Oxford-New-York: Oxford University Press, 2002. – 525 p.
14. Moyes J. Me before you / Moyes Jojo., 2012. – 321 s.
15. Warren B. What euphemisms tell us about the interpretation of words // Studia Linguistica, 1992. – Vol. 46/2. – P. 128–172.

References

1. Artiushkina, Liudmila. 2001. "Semanticheskiy aspekt evfemisticheskoi leksiki v sovremennom angliyskom yazyke". PhD diss., Moskva.
2. Arutiunova, Nina. 1999. *Yazyk i mir cheloveka*. Moscow: Yazyki russkoi kultury.
3. Vezhbytska, Anna. 1997. *Mova. Kultura. Piznannia*. Moscow.
4. Vorkachev, Serhei. 2001. "Linhvokulturolohii, movna osobystist, kontsept: stanovlennia antropotsentrychnoi paradyhmy v movoznavstvi". *Filolohichni nauky*, 1: 64–72.
5. Yelizarova, Halyna. 2000. *Kulturolohichna linhvistyka: Dosvid doslidzhennia poniattia u metodychnykh tsiliakh*. SPb: Vydavnytstvo Belveder.
6. Karasyk, Voladymyr, and Slyshkin, Henadiy. 2001. "Linhvokulturnyi kontsept yak odynytsia doslidzhennia". *Metodolohichni problemy kohnityvnoi linhvistyky*. Voronezhkiy derzhavnyi universytet.
7. Katsev, Anri. 1977. "Evfemizmy v sovremennom anhliyskom yazyke: Opyt sotsiolingvisticheskogo opisaniya". PhD diss., Leningrad.
8. Larin, Boris. 1977. *Istoriia russkogo yazyka i obshchee yazykoznanie*. Moscow.
9. Levitskiy, Viktor. 1989. *Eksperymentalnye metody v semasiologii*. Voronezh: Yzd-vo Vor. un-ta.
10. *Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh*. 1971. Tom 2.
11. Teliya, Veronika. 1996. *Russkaya frazeologiya. Semanticheskiy, pragmaticheskiy i lingvokulturologicheskii aspekty*. Moscow: Shkola «Yazyki russkoy kultury».
12. Jakobson, Roman. 1975. *Lingvistika i poetika: Strukturalizm: «za» i «protiv»*. Moscow.
13. Holder, R. Ward. 2002. *How Not To Say What You Mean: A Dictionary of Euphemisms*. Oxford-New-York: Oxford University Press.
14. Moyes, Jojo. 2012. *Me before you*. Pamela Dorman Books.
15. Warren, Beatrice Cecilia. 1992. *What euphemisms tell us about the interpretation of words*. Studia Linguistica.

Малимон Леся, Лепка Діана. Эвфемизмы как способ вербализации лингвокультурного концепта «смерть» в произведении Джоджо Мойес «До встречи с тобой». В статье проанализированы особенности функционирования эвфемизмов в современном английском языке. Исследованы причины возникновения и историческое развитие явления эвфемии. Изучены основные способы образования эвфемизмов и проанализирована их роль в лексико-семантической системе современного английского языка. Определено место эвфемизмов в сфере лингвокультурологических исследований.

Приведены конкретные примеры употребления эвфемистической конструкций, используемых для вербализации лингвокультурного концепта «смерть» в произведении современной британской писательницы Джоджо Мойес «До встречи с тобой». На базе романа проанализирована роль эвфемизмов как контекстуальных синонимов прямых номинаций в художественном тексте, изучены особенности авторских эвфемистической высказываний в произведении Джоджо Мойес «До встречи с тобой». Проанализированы ситуации, в которых Джоджо Мойес использует эвфемистические конструкции для вербализации концепта «смерть». Выведено перечень лексем, которые писательница вводит в исследуемые эвфемистические конструкции. Проанализировано тему смерти, особенности изучаемого лингвокультурного концепта и освещенные проблемы добровольного ухода из жизни в романе Джоджо Мойес «До встречи с тобой». Использование эвфемизмов делает нашу речь многогранной и способствует лучшему освещению темы. Неправильное изображения тематических особенностей может повлечь определенные конфликты на социально-историческом, лингвокультурные фоне. Именно поэтому эвфемизмы являются удобным способом вербализации противоречивых, порой неприятных понятий, таких, как «смерть» и «эвтаназия» в литературе.

Определены перспективы осуществления дальнейшего концептуального анализа произведений зарубежных писателей с целью более глубокого изучения роли эвфемизмов в процессе вербализации других лингвокультурных концептов.

Ключевые слова: лингвокультурология, эвфемизмы, эвфемистические конструкции, лексико-семантическая система языка, концепт «смерть», лексема.

Malimon Lesya, Lepka Diana. Euphemisms as the Means of Verbalizing the Linguocultural Concept «Death» in the Novel «Me Before you» by Jojo Moyes. The article deals with the peculiarities of the functioning of euphemisms in modern English. The causes of the emergence and historical development of the phenomenon of euphemism have been investigated. The basic ways of formation of euphemisms have been studied and their role in the lexico-semantic system of modern English has been analyzed. The value of euphemisms in the domain of linguocultural studies has been determined.

Specific examples of the use of euphemistic constructions used to verbalize the linguocultural concept of «death» in the novel «Me before you» written by a contemporary British writer Jojo Moyes are given. On the research material, the role of euphemisms as contextual synonyms of direct nominations in the fiction has been analyzed, and the features of author's euphemistic constructions in the novel «Me before you» have been studied. The cases in which Jojo Moyes uses euphemistic constructions to verbalize the concept «death» have been investigated. The list of lexemes, which the writer uses in the euphemistic constructions under investigation, is represented. The theme of death in the novel «Me before you» by Jojo Moyes, the features of the linguocultural concept under study and the background of the problem of deliberately ending a person's life by assisted suicide are analyzed. The use of euphemisms allows our speech to be multifaceted, and contributes to a better coverage of a controversial topic. Incorrect representation of the thematic features may lead to certain conflicts in the socio-historical, linguocultural background. That is why euphemism is a convenient way of verbalizing contradictory, somewhat unpleasant concepts, such as «death» and «euthanasia» in literature.

The prospects of further conceptual analysis of works of fiction with to study the role of euphemisms in the process of verbalizing different linguistic and cultural concepts are determined.

Key words: linguoculture, euphemism, euphemistic constructions, lexico-semantic language system, concept «death», lexeme.

УДК 821.111(71)-31Етвуд.09

Леся Малімон, Юлія Сірук

ПОЕТИКА АНТИУТОПІЇ В РОМАНІ «ОПОВІДЬ СЛУЖНИЦЬ» МАРГАРЕТ ЕТВУД

У статті розглянуто образну картину твору канадської письменниці Маргарет Етвуд, втіленої в жанрі антиутопії «Оповідь служниці». Закцентована увага на особливостях художньо-естетичної реальності, дискурсах автора та персонажів, поліфонії, масштабності зображення. Досліджено зумовленість жанром антиутопії ідейної настанови, композиції та стилю твору, проаналізована органічність художньої дійсності роману та її залежність від рівня естетичних смаків, світобачення письменниці. З'ясовані відмінні ознаки антиутопії, представлені письменницею: відсутність виразного протагоніста, який протистоїть системі, чіткої розв'язки, яка б викликала функцію катарсису в читача, акцентуація авторкою на пасивній ролі оповідача-персонажа і загалом усіх мешканців країни. Розкривається проблема суспільної ролі жінки, де вона виконує лише визначені їй функції. Письменницею викрито моральне й фізичне насилля, яке спотворює людину, веде до знищення її кращих рис характеру, до нав'язування державою стереотипів поведінки, мислення, діяльності. Страждання, викликані чітко регламентованими умовами життя, повторюваністю ритуалів, засуджені письменницею й апелюють до читацького обурення таким станом речей. З'ясовані причини популярності твору: жанр антиутопії, синтез масового та елітарного, інтертекстуальність, символіка ритуалів і кольорів.

Ключові слова: антиутопія, дискурс, символізм, інтертекстуальність, стиль, художня майстерність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Утопія як жанр з'явився у 1516 році. Натхненний розповідями Америкго Веспуччі, Христофором Колумбом про нові землі і їх устрій, Т. Мор написав свою «Утопію», щоб зацікавити широкий загал важливістю подорожей, відкрити свідомість людей до нових пригод і вражень, усієї краси інших світів. Започаткований ним жанр пізніше розвинувся у творах англійських, італійських, французьких, канадських і американських письменників. У книзі йшлося про химерний острів зі справедливим устроєм. Згодом більшості творів у жанрі утопії були притаманні екзотичні описи природи, прогресивні уявлення про розвиток людства. Зазвичай дія відбувається у вигаданому місці, до якого головний герой твору